

13) Serridslevsogn er det landet Annex til Bræckle udt Værglumherred. Dertil hører: Serridslevby; Kullundby; Høstebys; Sæder; Østeraae; Vesteraae; Nørhaven; Skarnager; Spønderhaven; Mellemhaven; Ulhøj; Hjelmsledgaard; Underaareby; Smærsted; Bakken.

14) Vaarsogn er Annexet til Abelkirket i Værglumherred. Til dette Sogn hører: Vaargård eller Voergaard, en stor og vigtig Herregård, som i de kæmpeiske Tider låaet til den værglumske Bispestov, og har været efter gammeldags Visse stort besatet; og da den i de siedelige Tider År 1664 var indtagen, blev den af de Danske beleiret og intagten. Ved Restitutionsen Indsættel henvaadt denne Gård til Kronen, og Kronen, tilligemed de øvrige Stiftets geistlige Gaarde og Gode. Ved et Mogestifte med Kong Friderik den Anden År 1578 blev denne Herregård afhændet fra Kronen til privat Ejendom. På Gaarden holdes Stutterie og Staldbude til Forhandling; Gaarden har gammel Birkereettighed, og om Lovetdagen holdes Birketinget i en Tingstue paa Gaarden. Den's pris Hovedgaarddækt er 96. Dr. 2 Skpr. 3 Ettr., Møllekyld 1. Dr. 4 Skpr. 3 Ettr., Høvdergård 252 Dr. 7 Skpr. 1 Ab., Skovkyld 1 Dr. 7 Skpr. 1 Ettr. 2 Ab., Møllekyld 27 Dr. 2 Skpr., Tiender 53 Dr. 4 Skpr. Vaargåardsstovhuse; Aggesledby; Trængit; Lillestrængit; Nørholt; Væstervanghalle; Vesterstovgaard; Vesterstovhuse; Volbroe; Brumvong; Vægstovhalle; Svinhaugen; Endet; Lilleendel; Gaardshole; Dysebad; Slavenstal; Vestergaards- holt; Nabolt; Størs; Lunderheede; Smalbroe; Strudsholm; Hvid- filde; Vansled; Laabroe; Storeenoden; Bondhagen; Lillerørnholt; Lilleendenen; Knibben; Knarren; Skallerbakken; Gabbet; Gyden; Voergaard; Bildbakken; Skoven; Losen eller Høsten.

E. Hvetboherred.

E. Hvetboherred er kun et lidet Herred, og grænser mod Morden til Verslevherred; mod Seden til Østerhanherred; mod Østen til Kierherred, og mod Vesten til Vesterhavet. Det indbefatter ikke 7 Landsbykerkesogne, hvilke ere: 1) Jegmarkssogn; 2) Salumsogn; 3) Hunesogn; 4) Jæstruppsogn; 5) Hietmezlevsogn; 6) Ulstrup- sogn; 7) Giølsogn. Vi merke nu hvæt Sogn især:

1) Jeg-

- 1) Østmarksgogn bestaaer af følgende Gaarde og Byer: Meelbyegaarde; Vraagaard; Raesbye; Sønderby; Pilegaard; Baarupbye; Purkier; Storepanderup; Bedeholm; Østerlædebæk; Vesterlædebæk; Lottebolig; Østerbleggrav; Vesterbleggrav; Farshauge; Hedegaard; Housholm; Toilstedgaard; Bisgaard; Lillebisgaard; Riisagergaard; Skadsholm; Lundbak; Meilholm; Lundergaard, en Herregård, som holder Gualdstude til Besætning; under denne Herregård ligger to upriviligerede Avlsgaarde, nemlig Vestrup- og Saltumgaard, saa hører og hertil Saltum og Hunekirker. Den frie Hovedgaardstørst et 21 Edr. 2 Skpr. 2 Hkr. 2 Alb., Molleskyld i Eb. 4 Skpr. 3 Hkr., Bondergods 643 Edr. 2 Skpr. 3 Hkr., Molleskyld 6 Skpr. 2 Hkr. 2 Alb., Tiender 76 Edr. Tostegaard, paa hvilken Gaard den bekendte Jette eller Stampe Riddetrød skal fordum have boet. Igienem dette Sogn lader Ryeae, som gior Skilsmisse imellem Kirke og Huetboherreder.
- 2) Saltumsogn, hvis Kirke er over 60 Alne lang, og den længste næst Slagenskirke i Vendssyssel. Til Sognet hører: Nørtsaltumbye, hvor Presten har en Bondegaard at boe i, da den rette Prestegaard er blevet ødelagt af Drivesand; Søndersaltumbye; Saltumgaard, en upriviligeret Avlsgaard, som holder Gualdstude til Besætning; den staaer for 12 Edr. 5 Skpr. 1 Alb. Hartkorn, og Molleskyld 4 Skpr. 1 Hkr. Haarupbye; Østerupbye; Torpebye; Vestrupgaard, en upriviligeret Avlsgaard, som staaer for 11 Edr. 6 Skpr. 2 Hkr. 1 Alb. Hartkorn, Molleskyld i Skp. 1 Hkr. 1 Alb.; denne Gaard, tilligemed Saltumgaard er lagt under Lundergaard. Albeksmølle; Bonkehuus; Prestegaarden; Jonstrupgaard; Erstedbye; Drstrup.
- 3) Ingstrupsgogn bestaaer af Ingstrupbye, og Presteggarden, som i fordum tid skal have været en Herregård, kaldet Brederiis eller Fredenriis, og har haft jus asyli eller Barfred; og i Prestegaarden er endnu et Huus i den vestlige Længde, som kaldes Barfred, og derover et Loft, kaldet Barfredloft, hvor de Skyldige togs tilflugt til og skulte sig, for at være frile for Blodhævneren. Desuden har i samme Prestegaard fordum været et stort rødt Huus med Grave om, hvor Kongerne, naar de var i Vendssyssel, toge deres Logement, hvorudover den pragtige fisketige Sø, Ingstrupsoe kaldet, som er en Mål lang og fuld af Brasen, Aal, Giebber, Aborre og andre Slags Fisk.

lagt til Prestegården, efter et Dokument af Aar 1581, sas at ingen af
Præsten alle maae fiske i samme Øse. Øster og Vesterborupgaardes
Borupshauge; Trudslevby; Rølighed; Brødslevby; Klitterupby,
som har i forrum Eid hove sin egen Kirke og Sogn, som grændede til Vester-
havet; men fordi mange Gaarde af Sandflugt vare ødelagde, blev Klitterup-
Kirke nedbrudt Aar 1571 i Kong Frederik den Andens Tid, og det over-
blevne af Sognet besat af fage Ingstrupkirke. Fra Ingstrupkirke har der
varet en Munkeløngang under Jorden til Ørholm Kloster, og en anden til
Breilevnonnekloster, som ved Ejdens Elde er sammenfaldet; men oven til disse
des en Vej, pisket med Broesteen. Ingstrupkirke er forrum falder St. Marias
Kirke; og vesten for Kirken er en Høj, Gaanhøj falder, af hvilken hørs
et meget stærke Eko, når man rører mod Kirken.

- 4) Hunesogn er Annexet til Gåstumkirke. Dertil hører: Hunebye; Hun-
torpby; Perupby; Bue; Lyngen; Bakkerne; Blokhuse; hvilte
ligge på Strandkanten ud til Vesterhavet, og ere G. Selvsterhøndergaarde,
der bruge Nyling og Fiskerie; men har føre de Handel med deres 4 Sand-
fluder, hvormed de seile paa Norge, hvorhen de føre Hornvahre og Federvahre,
samt Lerredre og hemmegjort Tø, og føre tilbage igien adstilling Slags Tøm-
merlast, og saaledes drive en temmelig Handel; ved disse Blokhuse er en god
Havn for deres Sandfluder. For deres Farvaders indehavende Ladning maa
de klarere og erlegge Told hos den kongelige Told i Klostret Hjortring; thi
under Hjortings Tolddistrikts enhøje Blokhuse, Tøkken, samt Thorsupstrand.
Dise deres Sandfluder ere markirerede, og hvare Skudestaf aarlig ved
Halborgamtne. Igennem Blokhuse lader en Tø, som har overmaade flot
og got Vand. Udi disse Huse gisres meget got hemmegjort Lerred og ildet
Tø, samt Kurve af Vidbiersodder, som opgraves i Klitten; her falder stont
Fiskerie af Havet, og paa Strandkanten findes en Deel smukke Ronchyster,
men altid findes et vist Slags famke paa hvæt Sted for sig selv.
- 5) Hiermeslevsogn er det ens Annex til Ingstrupkirke, og bestaaer af Vestre
hiermeslevby, Strid, Myrvæd.
- 6) Alstrupsgogn er det andet Annex til Ingstrupkirke; hvortil hører alle Al-
strupby.

E. Hvetbo Herred.

Hvetbo Herred er kun et lille herred og grænser mod nord til Jerslev herred; mod syd til Østerhanherred; mod øst til Kjær Herred, mod vest til Vesterhavet. Det indbefatter kum 7 landsbykirkesogne, hvilke er 1) Jetsmarksogn; 2) Saltumsogn; 3) Hunesogn; 4) Ingstruppsogn; 5) Hjermitslevsogn; 6) Alstruppsogn; 7) Gjølsogn. Vi mærke nu hvert sogn. Ingstruppsogn består af Ingstrupby og præstegården som i forдум tid, skal have været en herregård, kaldes Brederis eller Fredenris og har haft jus afyle eller Barfred, og i præstegården er endnu et hus i den vestlige længde, som kaldes Barfred, og derover et loft, kaldet Barfredloft, hvor de skyldige tog tilflugt til og skjulte sig for at være fri for blodhævneren. Desuden har i samme præstegård forдум været et stort rødt hus med grave om, hvor kongerne, når de var i Vendsyssel, tog deres Logement, hvor udeover den prægtige fiskerige sør Ingstrup sø kaldet, som er en mil lang og fuld af Brasen, Ål, Geder, Aborrer og andre slags fisk,

lagt til præstegården, efter et dokument af år 1581, så at ingen uden præste alene må fiske i samme sø. Øster og Vester Borupgård, Borupshave, Trudslev by, Rolighed, Brødslevby, Klitterupby, som har i forдум tid haft sin egen kirke og sogn, som grænsede til Vesterhavet men fordi mange gårde af sandflugt var ødelagt, blev Klitterup kirke nedbrudt år 1571 i kong Frederik den andens tid, og det over blev af sognet befaler at føge Ingstrup kirke. Fra Ingstrup kirke har været munkeindgang under jorden til Børglunkloster, og en anden til Breilevnønmekloster, som ved tidens ælde er sammenfaldet, men over kendes en vej, med brosten. Ingstrup kirke er forдум kaldet St. Mari kirke, og vejen for kirke er en høj, Gaanhøj kaldet, af hvilken høj et meget stærkt Ækko, når man råber mod kirken.

TRAP Danmark 4. udg. 1924

Ø.-Brønderslev Sogn (Børglum Herred). — Ingstrup Sogn (Hvetbo Herred). 237

d. til
under-
inden
Chr.
Jac.
nayde
ertel-
linur;
esom

gende
hans
1662
aarde
sen i
: den
I Bol
Forp.
mmer
l. H.
farbo
som
i, der
m til
(lene
hvis
. Dod
rstine
9 for
tkvor
hvor
n for

under-
d. —
gaard
II.
n for

øjene
Vntiq.
gende
(jvfr.
itage-

ark
V. fe
sggd.
disse
aa en
Hvils-
ional-
der til
ved
store

Hvetbo Herred.

Sognene: Ingstrup, V.-Hjermeslev, Alstrup, Saltum, Hune, Jetsmark, (Aaby), Gøl.

Hvetbo Herred, det mindste i Amtet næst Læsø, begrænses mod SV. af Øster-Han Hrd., mod V. af Vesterhavet (Skagerrak), mod Ø. af Børglum Hrd. og Aalborg Amt (Kær Hrd.) og mod S. af Limfjorden. Til Herredet hører Øen *Gøl* i Limfjorden. Det er meget langstrakt fra N. til S., c. 32 km, medens den største Bredde fra V. til Ø. er 13 km. Overfladen er gennemgaaende temmelig jævn; kun ved Saltum høver der sig et Bakkeparti til 40 m, som går mod NV. ud til Kysten, hvor det ender med *Ørnbjærg*, 43 m. Jorderne er overvejende sandede og sandmuldede med større Strækninger dækkede af Moser og

Kær samt Hede og Klit. Den største Del af Østgrænsen dannes af *Ry Aa* (med dens Biaa *Assenbæk*), som optager flere smaa Vandløb, der strømmer gennem Herredet fra V. til Ø. Det er næsten helt blottet for ældre Skov; det 1085 ha store Skovareal bestaar overvejende af Plantager. Det hører m. H. t. Frugtbarhed til Amtets middelgode Herreder, idet der ved Matr. gnmstl. gik 32 Td. Ld. paa 1 Td. Hrtk. Det samtl. Areal udgør 25,498 ha (c. 255 km²), deraf Vandareal 142 ha. Ager og Engs Hark. og det halv. Skovsyldshrtk. udgjorde $\frac{1}{4}$ 1905 1391 Td. Folketallet var $\frac{1}{4}$, 1921: 10,717 (1801: 4047, 1850: 6352, 1901: 9028). I gejstlig Henseende danner Herredet (undt. den i Herredet beliggende Del af Aaby S., der hører til Kær Hrd.s Provsti, Aalborg Amt) eet Provsti med Brønderslev Kbst. og Børglum Hrd. (undt. Lyngby, Rakkeby og Taars S.); Børglum-Hvetbo Hrd.s Provsti; hvortil ogsaa Hellum og Hallund S. af Dronninglund Hrd. hører.

Hvetbo Hrd., i Vald. II's Jrdb. kaldet *Huet*, 1350 Hwætbo H. (Navnet, der ikke som sædvanlig er taget fra en By, tyder paa, at Herredet oprindl. har været et særskilt Landskab, maaske en Ø; i alt Fald til Dels Ø; 1525 nævnes saaledes i en Opregning af Kirkerne — D. Mag. 4. R. II p. 48 — Huetbohæth, Jetsmark paa Huet), hørte i Middelalderen til Vendsyssel, senere til Børglum Len; fra 1660 hørte det til Aalborghus Amt; se i ovrigt p. 24. Herredets ældste Tingsted formodes at have været ved Hune (se Vends. Aarb. 1922 p. 274), senere ved Saltum, og efter at Hrd. $\frac{20}{11}$ 1687 i retslig Henseende var sammenlagt med Kær Hrd., forlagdes det til Birsted Hede, 1704 til Vorbjærg i N.-Sundby S., i Begyndelsen af 19. Aarhundrede til N.-Sundby, og fra $\frac{14}{1}$ 1843, da Hrd. efter blev udskilt, fik det Tingsted i Blokhús, 1891 flyttet til Panderup.

Det er hovedsagelig kun, hvor Terrænet høver sig til nogen Højde — i Egnen omkr. Jetsmark Kirke, i den nordl. Del af Hune S. og i den nordl. Del af Saltum S. —, at de jordfaste Mindesmærker fra Sten- og Broncealderen har eller har haft deres Plads; de store, jævne Flader er derimod næsten højtomme. Meget omfattende har Bebyggelsen dog næppe været i Hrd. i Oldtidens to ældste Kulturperioder; kun 2 store Stenalders Stengrave og c. 125 Gravhøje, af hvilke Hovedparten sikkert tilhører Broncealderen, er alt, hvad der kendes, og intet heraf frembyder særlig Interesse ved Størrelse eller Bygningsmaade. Heller ikke foreligger mange Oldsagfund fra Sten- og Broncealderen. Jænialderen er derimod repræsenteret bl. a. ved nogle Gravfund under flad Mark, til Dels optagne i de flade Egne, som Sten- og Broncealderens Folk ikke ret synes at have taget i Brug.

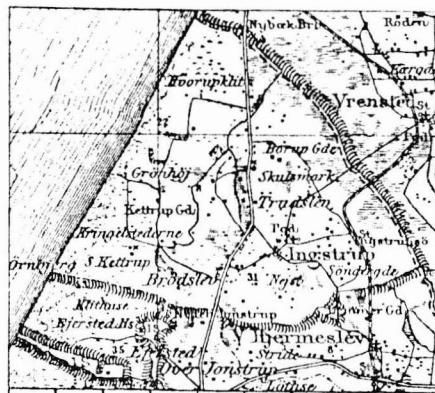
Litt.: Indberetn. til Nationalmus. om antikv. Undersøgelser, af S. Müller og E. Schlödte, 1882. — C. Klitgaard, Hvetbo Herred 1-2, Aalborg 1906-07.

Ingstrup Sogn (I.-V.-Hjermeslev-Alstrup Km.) omgives af Annekset Hjermeslev, Saltum S. (hvori det har flere Enklaver), Skagerrak og Børglum Hrd. (Vren-

sted S.), hvorfra det delvis skiller ved Assenbæk (med den udstrakte Ingstrup Sø (1638 Ingstrup Sø)), et Tilløb til Ry Aa, og Nybæk, der løber ud i Skagerrak. Kirken ligger c. 23 km SV. for Hjørring og c. 14 km VNV. for Brønderslev. De noget højtliggende, temmelig jævne Jorder (højeste Punkt Ørnbjerg (1638 Ørn-bierget), 43 m, ved Kysten; Kettrup Bjerge; Baalshøj (1638 Boelshøy)) er ret gode, sandmuldede; den med Hede og Flyvesand tidligere dækkede vestl. Del er nu næsten helt opdyrket eller beplantet (Kettrupgd. Pl., anl. 1900, 34 ha, deraf bepl. 8 ha). Gennem Sognet går Landevejen fra Løkken til Saltum samt Hjørring-Løkken-Aabybro Banen.

Befolknings i 1921: 1158 (1801: 517, 1850: 788, 1901: 994), boende i 247 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 191 Td.; 47 Gde med 156 og 118 Hse med 34, forsk. Lodder med 1 Td. Hartk., samt 34 jordløse Hse. Ejdsk. (1920): 2999, deraf Jordv.: 1578. Areal: 3044 ha, hvoraf (1919) besæt med Hvede 17 ha, Rug 192, Byg 131, Havre 237, Blands. til Modenhed 206, Kartofler 65, Foderroer 184; Brak udgjorde 43 ha, Grønfoder og Græsning 1006, Haver o. l. 33, Tørveimoser 19, Skov 34, Heder og Lyngbakker 280, Klitarealer og Stenmarker 544, Vandar. 7. Kreaturhold (1922): 404 Heste, 1869 Stk. Hornkv. (deraf 997 Kør), 29 Geder, 1093 Faar, 1401 Svin (1914: 1817).

I Sognet Byerne: *Ingstrup* (1335 Ingildztorp, 1408 Ingestorp) — delt i Kirkebyen og „Mejeribyen“ — med Kirke, Præstegd., østre Skole, Forsamlingshus (opf. 1914), Missionshus (opf. 1915), Baptistforsamlingshus (opf. 1916), fl. Kbmdshdlr., Brugsforen. (opr. 1898), Andelsmejeri (opr. 1890), Jærnbanest. og Posteksp.; *Trudslev* (1470 Truds-leff) med Forsamlingshus (opf. 1894) og Ml.; *Brødslev* (1553 Brøtzleff) med Missionshus (opf. 1890), Kbmdshdl. og Ml.; *Sønder-Kettrup*; en Del af *Ejersted* (Resten i Saltum S.). Saml. af Gde og Hse: *Hvorupklit* (1638 Horup), *Borupgde* (1610 Borup), *Skulsmark* (1636 Skoelsmark), *Vester-mark* med vestre Skole, *Grønhej* (1638 Grønhøj), *Kringelstederne*, *Nørgde* (1662 Nørgaard). Gaarde: Hovedgaarden *Kettrupgd.* (1335 Kettorp) med Badehotel, *Rolighed* (1688 Rolighed), *Havgd.* (1610 Houffgaard).

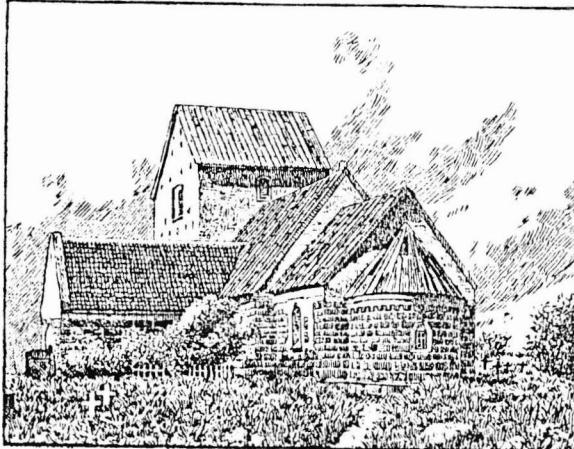
Ingstrup S., een Sognekommune med Annekset V.-Hjermeslev og Alstrup S., har Tingsted i Panderup og hører under Rets- og Politikr. Nørre-Sundby Kbst. m. m., Hjørring Amtstuedistr., Hvetbo og Ø.-Han Hrdr.s Lægekr., Børglum m. fl. Hrdr.s Skattekr., Børglum Hrd.s søndre Vurderingskr., Amitets 5. Folketingskr., 8. For-ligskr. og 5. Udkravningskr. 524. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken, fordum kaldet Skt. Marie Kirke, bestaaer af Skib, Kor med Apsis, Taarn mod V. og Vaabenhus mod S. Den ældste Del, Skib og Kor, er fra romansk Tid, af vel-tillugne Granitkvadre paa en profileret Sokkel. Største Delen af Skibets Mure er senere omsat. Begge Døre er bevarede (den nordl. tilmuret). To af de oprindl. Vinduer findes i Koret (tilmurede). Kor og Apsis har Granitgesimser, den sidste tillige en Rundbue-frise. I en Sten i Skibets Mur findes indhugget et Kors. Skib og Kor har senere ind-byggede Stjernehvælvinger, Apsiden er i Slutn. af Middelalderen udskilt fra Koret ved en Spærremur, og Korbuuen er gjort spidsbuet. Taarnet er opf. senere af store, gule og røde Mursten, med Kvadre fra den nedbrudte Vestgavl (blandt Kvadrene findes ogsaa

Bordpladen til et Alter med Relikviegemme); det overhvælvede Taarnrum har Spidsbue ind til Skibet. Vaabenhuset, med fladt Loft, er opf. væsentlig af huggen Kamp og har et Vindue af romanske Sten (Materialet skriver sig fra den nedbrudte Kettrup Kirke). I Korhvælvingen er der nogle Kalkmalerier fra c. 1500, der aldrig har været overhvældede (Markussymbol, Bispefigurer), paa Væggen bag Altertavlen har der været et Dommedagsbillede. Altertavle i tidlig Renæssancestil, med Indskr. fra 1585, der nævner Sognepræsten Hr. Jørgen Jensen og hans Hustru Karen Lanridtsdt. samt Kirkevægerne Jens Nielsen, Mads Jensen; i Midtfeltet et Maleri fra 1907 af Chr. Bang (Christus paa Korset), bekostet af Bankdirektør J. Mortensen i Chikago; det tidl. Billede med samme Motiv, malet af Skoleholderen N. Kaas 1741, bekostedes af Kirkeejeren Oberstlieutn. Hans Rudolph Grabow og Fru Elisabeth Rantzau. I AlterborDET en Helgengrav med Blykapsel, der undersøges 1906 af Nationalmuseet. Alterstagerne er skænkede 1666 af Jacob Ottesen og Ingeb. Lauridsdatter. Romansk Granitfont. Prædikestol fra 1585 med samme Navne som den ældste Indskrift paa Altertavlen. Paa Korets Væg et stort, udskaaret Krucifiks fra sildiggotisk Tid. En Mariafigur og en Helgen fra samme Tid er i Hjørring Museum. Stolestader i Renaissancestil med Aarst. 1638 skaaret i en Fylding; Stoleværk og Prædikestolens Himmel blev stafferede i 1742! I Korgulvet Ligsten over Provst Jørgen Jensen Weile, † 1598, og Hustru. Paa Kirkegaarden en Ligsten over dennes Moder, Maren Claudsdatter, † 1587. I Taarnrummet en romansk Ligsten med udhugget Kors. I Skibet en Mindetavle over Præsten Peder Poulsen, † 1780, og Hustru. En udskaaren dobbelt Dør fra Beg. af 17. Aarh., der tidl. sad i en Trævæg mellem Taarnrummet og Skibet (se Tegn. af æld. nord. Arkit. 2. S. I R. Pl. VI), er bortkommet fra Kirken og nu erhvervet for Hjørring Museum. — Paa Kirkegaarden er 1923 opført et Ligkapel.

En Halvgaard i Kettrup blev 1643 af Fru Helvig Brahe solgt til Henrik Rantzau og tilhørte siden Justits-, Kancelli- og Admiralitetsrd. Jens Lassen, der 1703 solgte den til Fr. Kjær til Børglum Kl., som straks overdrog den til Jordan Henriksen paa Fuglsig († 1712), der efter 1711 solgte den til Jfr. Anne Lange til Fuglsig, som dog 1712 skødede den til Jordan Henriksens Enke Ide Frederiksdaatter Wilsbech († 1741), der ogsaa maa have erhvervet Kettrupgaard, der var et Rytterbol (6 Skp. H.), som 1716 solgtes fra Kronen; hun solgte 1740 K. med Tiende og Gods (3 og 28 Td. H.) og 14 Huse for 1956 Rd. til Majorinde Ane Cathrine Stadtlander, f. Godsen († 1760), der 1752 solgte den for 4400 Rd. til Joh. Fr. Mathiasen til Bjørnkar, † 1791. Paa Aukt. efter ham blev K. med Tiender og Gods (2/4, 37 og 46 Td. H.) 1791 købt for 13,100 Rd. af hans Datter Sophie Kathr. Mathiasen, der ægtede Matt. Wagaard Yde, † 1801. Dennes 2. Hustru Anne Frostrup bragte K. til sin anden Mand, Tiendekomm. Jeppe Bartholin Sommer, † 1831. Efter hendes Død 1848 blev K. ved Aukt. købt for 27,300 Rbd. af Kmrrd. S. L. Müller, der 1856 solgte den (11 Td. H., Gods 4 1/2) for 50,000 Rbd. til Fr. Chr. Keller, fra hvem den 1899 ved Tvangsaukt. gik over til Aalborg Bys og Omegns Sparekasse, som 1904 solgte den for 120,000 Kr. til Mar. Petersen. — Hovedbygn. er opført 1857, senere udvidet og indrettet til Badehotel; Jorden udstykket til 3 Gde.

Ved Ingstrup Præstegaard skal der have været et Barfred, hvor Kongen kunde faa Ophold for kortere Tid. Dske Atl. (V Bd. p. 303 flg.) siger, at der paa Præstegaarden, der

Ingstrup Kirke.

før var en Herregd. og hed „Bredenris“ eller „Fredenris“, skal have været et stort, rødt Hus med Grave om, hvor Kongerne underliden tog Ophold, naar de var i Vendsyssel, hvorför ogsaa *Ingstrup Sø* var blevet lagt til Præstegden, og der anføres et Brev, udstedt 1581 af Bjørn Andersen, Høvedsmand paa Aalborghus, hvori det bl. a. hedder: „Sognepræsten Hr. Jørgen Jensen haver med et lovligt tolv Mands Vidne beivist, at udi 60 Aar og derover haver Fiskeriet i I. Sø været Ejendel til I. Præstegd., til H. kgl. May.'s aabne Kælder og Gæsteherberg der smstds.“ Senere kom Fiskeriet efter til Kronen, og endnu i 1. Halvdelen af 19. Aarh. udlejedes det; 1857 udtrørredes Søen. Af noget Voldsted ved Ingstrup eller Præstegaarden findes der nu intet Spor, men endnu 1860 var der Spor af Grave. Herberget vides benyttet af Kongen 1536; det beskrives 1663 som en Bygning paa 10 Fag. Fra „Ganhøj“, mellem Kirken og Præstegaarden, er der et stærkt Ekko (Goldschmidt skal her have fundet Motivet til sin Novelle „Ekkoet“).

Ingstrup har tidligere haft et tredje Anneks, *Ketstrup*, i den sydvestl. Del af Sognet ved Kysten omfattende Byerne Hvorup, Ketstrup og Ejersted (1355 nævnes Præsten Palne Nielsen af „Kettorp“); men det blev ved Res. af 4/10 1571 nedlagt og Kirken nedbrudt, fordi det næsten helt var ødelagt af Sandflugt (at Præsten for ikke at faa det store Pastorat delt, har fremstillet Ødeleggelsen værre, end den var, tyder slg. Ord paa: „Hr. Jørgen lagde Ketstrup Kirke øde, fordi han vilde Kapellan ikke føde“). Paa Stedet, hvor Kirken har staet, ved den nordligste af Gaardene i S.-Ketstrup, findes nu kun en uregelmæssig Højning. Granitstenene, hvoraf den har været bygget, er, foruden til Vaabenhuset ved Ingstrup Kirke og til Rep. af Brovst Kirke, benyttede til Huse i Sognet; de sidste Rester nedbrødes 1857. — 1610 nævnes en Gd. kaldet „i Dalen“, den laa i Trudslev. — Fra Beg. af 19. Aarh. foregik der Skudehandel paa Norge fra Grønhøj, og der fandtes et Pakhus, tilhørende Ejerens af Ketstrupgd. — Hvor Hvorup Klithuse ligger, fandtes tidl. en ret anseelig By „Horup“, der 1690 var helt ødelagt af Sandflugt.

Hvad der kendes af jordfaste Oldtidsmindesmærker i Sognet (c. 25 Gravhøje), er for Størstedelen forstyrret eller ganske sløjet. Nær V. for Præstegaarden ses den store *Tinghøj* (eller *Baalshøj*).

Vester-Hjermeslev Sogn (Ingstrup-V.-H.-Alstrup Km.), Anneks til Ingstrup S., omgives af dette, Saltum og Alstrup S. samt Børglum Hrd. (Tise S.), hvorfra det skiller ved Assenbæk. Kirken ligger c. 23 km SV. for Hjørring og c. 11 km VNV. for Brønderslev. De mod Ø. lavliggende og jævne, i den vestl. Del mere højliggende og bakkede Jorder (Deler af Saltum Bakkeparti) er især mod Ø. gode, muldede og sandmuldede. Gennem Sognet gaar Landevejen fra Brønderslev over Saltum til Løkken samt Hjørring-Løkken-Aabybro Banen.

Befolknings i 1921: 731 (1801: 289, 1850: 358, 1901: 575), boende i 153 Gde og Hse. Det saml. Hark. (1905): 114 Td.; 33 Gde med 96 og 65 Hse med 18 Td. Hark., samt 8 jordløse Hse. Ejdk. (1920): 1923, deraf Jordv.: 920. **Areal:** 945 ha, hvoraf (1919) besaaet med Hvede 11 ha, Rug 67, Byg 72, Havre 120, Blands. til Modenhed 80, Kartofler 29, Foderroer 76; Brak udgjorde 50 ha, Grønfoder og Græsning 379, Haver o. l. 19, Tørvemoser 6, Skov 8, Heder og Lyngbakker 2, Vandar. 3. **Kreaturhold** (1922): 233 Heste, 917 Stk. Hornkv. (deraf 486 Kør), 2 Geder, 331 Faar, 755 Svin (1914: 839).

I Sognet Byen *Vester-Hjermeslev* (1299 Hialmesløff, 1319 Hielmeslef, 1553 Hiermidzløff) — 1/2 1921: 72 Gde og Hse med 324 Indb. — med Kirke, Skole (fælles for V.-Hjermeslev og Alstrup S.), Ml., Aftoldshotel, flere Kbmdshdrl. m. m., Filial af Landbosparekassen, Andelsmejeri („Fællesmaal“, opr. 1890), Jærbanest. og Posteksp. Saml. af Gde og Hse: *Stride* (1402 Stryde), *Myrtved* (Myrtue; 1688 Myrtved), *Nørgde* (1638 Nørgardt), *Skovbogde*, *Sigen* (1638 Sijgen), *Lemmergd.* (1638 Lemmergd); 8 Td. H. *Holmgd.* (1638 Holmgardt).

V.-Hjermeslev S., een Sognekommune med Ingstrup og Alstrup S., har s. Ting-

Hvetbo herred

Sognene: *Ingstrup, V. Hjermeslev, Alstrup, Saltum, Hune, Jetsmark, Vedsted, Gol.*

Hvetbo herred ligger mod sv. i amtet og omgives af Borglum hrd., Ålborg amt., Limfjorden, O. Han hrd. samt Skagerrak. Grænsen til Borglum hrd. og Ålborg amt dannes af Tiendebæk og Rye Å til dennes munding i Limfjorden. Landskabet består hrd. af en række morænebakkeøer med en smal bræmme senglacial havbund, omgivet af stenalderhavets lave flader, der især dominerer den sydl. del, hvor de mere el. mindre er udformet som moser, kær og sandsletter (Lundergård mose, Sandmosen). Til hrd. hører den tidl. ø Gol og flere små holme i Limfjorden.

1584

Herredets areal var 1951 i alt 25.637 ha, hvoraf 18.359 ha landbrugsareal, 9 ha gartnerier og frugtplantager, 1727 ha skove og plantager (inkl. leplantninger og småplantninger), 637 ha bebygget grund og gårdsplads, 375 ha private haver, 560 ha gader, veje, jernbaner, hegner, olgn., 205 ha byggegrunde, sportspladser, kirkegårde m.v., 1048 ha torvemoser, 2094 ha heder, klitter, sumpe olgn., og 123 ha vandarealer. — Folketallet var 1/10 1955: 12.057 indb. fordelt på 3419 husstande (1801: 4047, 1859: 6352, 1901: 9028, 1930: 11.054). — Kreatuholdet var 1958 2073 heste, 18.904 stk. hørnkvæg (hvoraf 8650 malkekøer), 26.969 svin og 91.381 høns.

Hvetbo hrd. udgør sa. m. Borglum hrd. (bortset fra 3 so., der hører under Vennebjerg hrd.s provsti) samt Hallund og Hellum so. af Dronninglund hrd. et provsti med 16 pastorater, hvoraf dog Vedsted so. er anneks til Aby so. i Kær hrd.s provsti (Ålborg amt.).

RS

Hvetbo hrd. (*1231 Hwet, 1325 Hwæt) synes opr. at have været et landskab, måske en ø. Betegnelsen Hvetbo hrd. første gang 1350, ^{27/11} 1687 blev hrd. forenet med Kær hrd. og Hals birk. ^{11/7} 1843 blev det en særlig jurisdiktion. Oen Gol, som 1546 var blevet henlagt under Ålborg byting, kom først ^{6/11} 1844 under Hvetbo hrd.s ting. 1919 blev Hvetbo hrd. lagt under retskreds nr. 69, fra 1956 nr. 75, og politikreds nr. 49. Norresundby samt Kær og Hvetbo hrdr. med bitingsted og kontorer i Pandrup. ^{21/3} 1956 blev det med undtagelse af Gol henlagt under retskreds 72b, Bronderslev m.m., fra 1956 nr. 79, og politikreds 52. Hjorring, Vennebjerg og Borglum hrd. Det ældste tingsted synes at have været i nærheden af Hune kirke, i 1600t. var det ved Saltum kirke, fra 1688 på Birsted hede (se også Kær hrd., Ålborg amt.). Efter adskillelsen 1843 fik det tingsted i Blokhus, fra 1891 i Pandrup.

Hvetbo hrd. lå — i hvert fald fra senmiddelalderen — under Åborghus len, senere Åborghus amt; spredt gods lå under Åstrup-Sejlstrup og Borglum amter, der 1714 blev forenet med Åborghus. ^{4/8} 1793 kom Hvetbo hrd. under det nyoprettede Hjorring amt.

JHv

I gejstlig henseende hørte det under Vendelbo cl. Borglum stift, efter reformationen Ålborg stift; det udgjorde indtil 1812 et provsti for sig, blev da en del af amtsprovstiet for Ålborg kbst., Kær m.fl. hrdr., fra ^{1/7} 1817 blev det forenet med Jerslev og O. Han hrd. til et provsti, ^{10/1} 1824 ændret, så det sa. m. O. og V. Han hrd., fra ^{30/10} 1858 med Borglum hrd. kom til at udgøre et provsti.

Litt.: Th. Gravlund, Herredsbogen, Jylland, 1936, 155—59. C. Klitgaard, Hvetbo Herred, I—II, 1906—07.

Ingstrup sogn (I.—V. Hjermeslev-Alstrup kom.) omgives af Borglum hrd. (Vrensted so.), V. Hjermeslev og Saltum so. samt Skagerrak. Langs grænsen

til Borglum hrd. lober den kanaliserede Klostergrøft. Nogle enklaver af so. ligger i Saltum. De centrale dele udgøres af et bakket morænelandskab, der i Ekkohøj når 28 m. Ind i denne bakkeos fligede rande strækker sig gl. nu havede fjordarme fra det hav, der i slutt. af istiden omskyllede morænen. Mod n. og o. ligger lave, flade engstrekninger, som var havdækkede i stenalderen. So.s vestl. del er næsten helt overfløjet af et tykt lag flyvesand, der fremtræder som jævne sandsletter undtagen længstude mod havet, hvor et kilometerbredt klitbælte hæver sine toppe indtil 43 m (Ornebjerg, 1638 Ornbierget). Blandt klitpartierne kan nævnes Kettrup bjerge og Hvorup klit. Næsten overalt er der god badestrand, men særligt besøgt er Grønhej strand. I so. lå tidl. flere soer. Af disse er Trudslev so for længst torlagt, mens den store Ingstrup so langs skellet til Vrensted so. først blev endeligt torlagt 1952 efter anlægget af et pumpeværk, og Kettrup so først torlagdes 1957 i forb. med en uddybning af afvandingskanalen. Gennem det næsten skovløse so. går jernbanen Hjorring-Lokken-Åbybro (Ingstrup stat.) og hovedvej A 11.

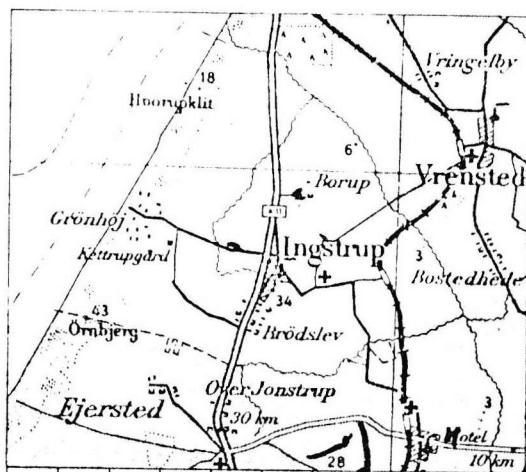
Areal i alt 1955: 3044 ha. Befolknings 1/10 1955: 1186 indb. fordelt på 320 husstande (1801: 517, 1850: 788, 1901: 994, 1930: 1194).

VII

RS

I so. ligger *Ingstrup* (1335 Ingildztorp; u. 1792—1800) m. kirke, præstegd., skole (opf. 1928—29, udv. 1956 og 1959—61) med so.bibl. (opret. 1933, 2800 bd.) og jernbanestat. med posteksp.; *Ingstrup Mejeriby* — bymassig bebyggelse m. 1955: 437 indb. fordelt på 143 husstande (1930: 339 indb.) — m. kom.kontor (opf. 1952, arkt. Johs. Jepsen, Bronderslev), forsamlingshus (1914, ombyg. 1950), baptistkirke (1956), missionshus (1915), filial af Pandrup Bank, andelsmejeri (opret. 1890, ombyg. 1938) og telf.central; *Trudslev* (1465 Trwdsloff; u. 1792—96); *Bradslev* (1465 Brwtsloff; u. 1792—96); en del af *Ejersted* (resten i Saltum); *Sdr. Kettrup* (1335 Kettrup; u. efter 1804). — Saml. af gde og hse: *Hvorup Klit*; *Trudslev Kær*; *O. og V. Borup* (1552 Borrup, 1688 Oster-, Wester Borups Gd.); *Skulsmark* (1636 Skoelsmark; u. 1800); *Sondergde*; *Nejst*; *Norgde* (1662 Norgaard); *Kringelstederne*; *Grønhej* (1638 Gronhøy). — *Gårde*: Kettrupgd., optagelseshjem for unge mænd (36 pl.); *Rolighed* (1688 Rolighed); *Havgård* (1480 Haugard, Hawgordh); *Vestermark*. VII

I. so., der sa. m. V. Hjermeslev so. og Alstrup so. udgør én sognekomm. og sa. m. V. Hjermeslev so. ét pastorat, har tingsted i Pandrup og hører under 79. rets-kr. (Bronderslev), 52. politikr. (Hjorring), Bronderslev lægekr. (Bronderslev), Hjorring amtstuedistrikt m. amtstue i Hjorring, 58. skattekr. (Borglum m.fl. herreders skattekr.), 18. skyldkr. (Hjorring amtskr.) og amtets 5. folketingsopstil-

lingskr. (Halvrimmen). So. udgør 5. udskrivningskr., 524. lægd, og har sessionssted i Pandrup.

RS

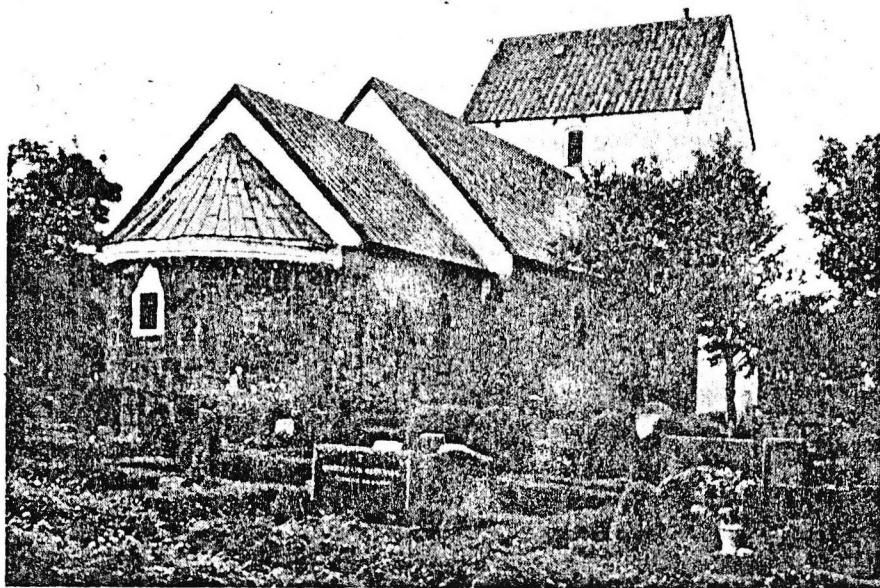
Kirken, der tidl. kaldtes Skt. Marie, består af skib, kor, apsis, v. tårn og våbenhus mod s. Skib og kor m. apsis er romanske og opf. af granitkvadre på en profileret skråkantsokkel. Kor og apsis har granitgesimser, apsis desuden en rundbuefrise. N.døren er tilmuret m. granitkvadre, s.døren benyttes stadig. Korets rundbuede s.vinduer er nye, de romanske n.vinduer er nu genåbnet. Skibet har store, rundbuede vinduer. I skibets mur er en kvadersten m. indhugget kors, i tårnmuren er indsat en kvadersten m. relikviegemme og en vinduesoverligge (kan stamme fra den nedbrudte Kettrup kirke). I senmiddelalderen opførtes en spærremur ml. kor og apsis, det fremkomme rum anvendes som sakristi og har adgang fra koret. Samtidig hermed overhvælvedes skib og kor, og triumfbuen gjordes spids. Det sengotiske, hvidkalkede tårn, der har lige gavle mod n. og s., er delvis opf. af tegl, nederst er dog en del kvadersten. V.siden af tårnet har sa. sokkelsten som skibet, og disse kan stamme fra skibets nedbrudte v.mur. Tårnet har to stræbepiller, på v.muren et trappehus, hvori vindeltrappen til de øvre stokværker løber. Adgang til vindeltrappen nu kun fra tårnrummet. På tårnets n.side er klokken ophængt i en fladbuet muråbning af nyere dato. Det sen. tilbyggede våbenhus er opf. af kvadersten på skråkantsokkel, måske stammer byggmaterialet også her fra Kettrup kirke. Våbenhuset er tegltrækt, resten af kirken er blytakt. Kor og skib har stjernehvalv, apsis halvkuppelhvælv. — Muret alterbord af granit m. helgengrav, hvis indhold, en blykapsel m. en benflis og et lille stykke træ, undersøgt af Nationalmuseet 1906. Relikviet tilbagelagdes efter undersøgelsen. Treflojet altertavle fra 1585 i tidl. rennaissance, en indskr. nævner sognepræsten hr. Jørgen Jensen, hans hustru Karen Lauridsdatter og kirkevægerne Jens Nielsen og Mads Jensen. I midtfeltet et korsfæstelsesmaleri udf. af Chr. Bang 1907, skænket af bankdirektør J. Mortensen, Chicago. Det tidl. bill., m. sa. motiv, var malet af skolcholder Niels Kaas 1741, bekostet af kirkens daværende ejer, oberstlojtn. Hans Rudolph Grabow og fru Elisabeth Rantzau. På fodstykket evangelistfremstillinger. Tavlen rest. 1937. To alterstager af messing er if. indskr. skænket 1666 af Jacob Ottesen og Ingeborg Lauridsdatter. Romansk gravsten m. terningkapitafod. Dåbsfad af tin m. årstallet 1684. På korets n.væg er ophængt et stort sengotisk krucifiks. En Mariasfigur og en helgenfigur fra sa. tid er nu i Vends. hist. Museum. Prædikestol m. himmel i renissance fra 1585 m. sa. navne som den ældste indskr. på altertavlen. Stolestader af fyr i renissance m. årstallet 1638 indskåret i sylding. Såvel stolestader som prædikestolens himmel ståfærdedes 1742. I en trævæg ml. tårnrum og skib sad tidl. en dobbeltdør i renissance fra o. 1600, nu i Vends. hist. Museum. I tårnbuen maleri på træ fra 1700-t. (farisæren, tolderen og Jesus i templet), et tilsvarende findes i Vester Hjermeslev. Orgel fra 1905. Klokke fra 1854 (P. Meilstrup, Randers) hang tidl. i et stillads på kgd. I skibets n.mur mindetavle o. præsten Peder Poulsen († 1780) m. hustru. Romansk gravsten af granit m. indhugget kors i tårnrummet. Gravsten af kalk over provst Jørgen Jensen Weile († 1598), tidl. i korgulvet, nu i tårnrummet. Gravsten af kalk over sidstns. moder Maren Clausdatter († 1587), tidl. på kgd., nu i tårnrummet. — Ligkapel opf. på kgd. 1923. FJ

Litt.: C. Klitgaard, Hvetbo Herred. II. 1907. 56—65.

Kettrup kirke. Den lille romanske kirke var opf. af granitkvadre på en skråkantsokkel og har mul. haft tårn. Ved åbent brev af $\frac{1}{10}$ 1571 blev kirken nedlagt, fordi so. næsten helt skulle være ødelagt af sandflugt. Menigheden fik besked på at søge Ingstrup kirke, og materialerne skulle anvendes til denne kirkes forbedring, hvor de sikkert benyttedes ved opførelsen af våbenhuset. $\frac{2}{3}$ 1579 fik lensmanden på Riberhus, Erik Lykke, dog tilladelse til at anvende stene til forbedring af Brovst kirke. Lige til 1857 lå stenene dog i ca. $\frac{1}{2}$ m's højde, derefter fjernes resterne helt. Enkelte sten blev benyttet på gården i nabologet. Ved en undersøgelse 1918 kunne man ikke mere med sikkerhed rekonstruere grundplanen; om mindesten se ndf. Altertavlen stod endnu 1738 i Ingstrup kirke. FJ

Sdr. Kettrup, der nu består af 2 gde og enkelte huse, er rester af den gl. *Kettrup Kirkeby*. Heri lå i gl. tid præstegden, kaldet *Bjerggård*, der o. 1650 blev helt ødelagt af sandflugten (jf. C. Klitgaard i AarbVends. XIX. 1951—52. 119). CRH

En halvgd. i *Kettrup* (*Sdr. Kettrup*) solgtes 1643 af fru Helvig Brahe til Bratskov († senest 1651), enke efter Falk Gøye til Skærø m.v. († 1643), til Henrik Rantzau til Ågård († 1674). Sen. ejedes den af højesteretsassessor Jens Lassen til Dalum († 1706), som 1703 solgte den til Fr. Kjær (adlet Kiærskjold), sen. ejer af Borglumkloster, der s.å. afstod den til forv. på Fuglsig

Ingstrup kirke set fra nordøst.

Jordan Henriksen († 1712). Han anlagde en lille gd. Nr. *Ketstrup*, men solgte 1711 Sdr. *Ketstrupgård* til jomfru Anne Lange til Fuglsig, idet han dog selv blev boende her til sin død 1712. Hun solgte d.å. halvgden tilbage til hans enke Ide Frederiks datter Wilsbech († 1741), der også erhvervede adsk. andet gods, bl.a. et rytterbol i K., der 1716 af kronen solgtes til forp., sen. byfoged i Hjørring Poul Nielsen Borglum († 1756); dette bol blev hovedparcel i ovenn. Nr. *Ketstrupgård*, fra o. 1730 blot kaldet *Ketstrupgård*; på denne gd. boede forsk. slægtninge af Ide Wilsbech, som efter strid og forlig 1740 skoddede K. m. 3 tdr. hark. tiender og 28 tdr. hark. fastegods samt 14 huse for 1956 rdl. til majorinde Anne Cathrine Statländer, f. Godsen († 1760), enke efter major Joh. Moritz Eilert v. Statländer († 1735). Hun samlede mere fastegods under K., som bortforpagtedes (men brændte 1748), til hun 1752 skoddede den for 4400 rdl. til skudehandler i Løkken Joh. Fr. Mathiesen, sen. til Bjørnkar, der lagde V. Hjermeslev kirke m. tilliggende gods under K. Efter hans død 1791 solgtes K. ($\frac{3}{4}$ tdr. hark. hovedgdstakst) m. 37 tdr. hark. tiender og 46 tdr. hark. fastegods på auktion for 13.100 rdl. kur. til hans datter Sophie Cathrine Mathiesen, s.å. g. m. Mathias Wagaard Yde, som 1792 tilskødedes K. Efter hustruens død 1794 ægtede han Anne Frostrup, enke efter skudchandler i Blokhus Jens Bondrup, og da Yde døde 1801, bragte hun ved nyt ægteskab 1805 K. til sin 3. mand Jeppe Bartholin Sommer, tidl. til Rønnowsholm († 1831). Efter Anne Frostrups død 1848 solgtes K. (efter ny matrikel $9\frac{1}{4}$ tdr. hark.) på 4. auktion n.å. med o. 30 tdr. hark. fastegods for 27.300 rdl. til godsforv., sen. kancelliråd Severin Lund Müller († 1873), som frasolgte det meste af fastegodset og endelig 1856 K. ($10\frac{1}{4}$ tdr. hark.), men m. o. 800 tdr. land) m. $4\frac{1}{2}$ tdr. hark. fastegods for 50.000 rdl. til amtsrådsmedlem Fr. Chr. Keller († 1913), der 1857 erstattede de gl. stråtækte bindingsværksbygninger med nye, grundmurede, skifertækte bygn. (opført et stykke s. f. den gl. gd.), oprettede afbyggergen *Munken* (på Gl. Trudslevs plads) og torlagde Ketstrup so og Trudslev (også kaldet Hvorup) so. 1899 gik Keller fra gden, og Aalborgs Bys og Omegns Sparekasse overtog på tvangsauktion K. for 10.000 kr.; i nogle år dreves den (stuehuset forsynedes med

en etage til) som badepensionat. 1904 solgtes gden til bestyrer Marius Petersen, der 1911 videresolgte den til Soren Olesen Myrthue, fra hvem hovedbygn. m. parken n.å. solgtes til fru Emma Keller, der her drev pensionat, mens gdens jorder udstykkedes. — 1941 fik arbejds- og socialministeriet skode på K. og tilkobte nogle af de bortsolgte arealer for her at oprette en ungdomsskole (120 drenge). 1943 beslaglagdes gden af tyskerne (Organisation Todt). 1946 var her rekreationshjem for holl. kvinder. 1947 indrettedes her et opdragelseshjem for drenge, *Skolehjemmet Kettrupsgård* (under socialministeriet). Det ophævedes 1958, og der oprettedes et optagelseshjem med plads for 36 unge mænd i 16—18 års alderen.

CRH

Litt.: C. Klitgaard, Hvetbo Herred, II, 1907, 45—56. Sa. Kjæterupgaard, AarbVends, XIX, 1951—52, 117—29.

Ved *Ingstrup præstegd.* skal der have været et s.k. *bafried*, utvivlsomt et herberg på 10 bninger (omtalt i et tingsvidne 1663); endnu 1730 var der rester heraf. Pont. Atlas, V, 1765, 303 ff. oplyser, at der på præstegden, der for var en herregd, og hed *Bredenis* el. *Fredenis*, skal have været et stort, rodt hus med grave, hvor kongerne underiden tog ophold under rejser i Vendsyssel (Chr. III. var her virkelig 1536); Ingstrup so var derfor henlagt til præstegden. Et tingsvidne af 1573 og et brev af 1581, udstedt af lensmanden på Ålborghus Bjørn Andersen (Bjørn) til Stenholt (nu Stenalt), beretter, at fiskeriet i *Ingstrup so* 60 år og derover har været ret endel til I. præstegd. til Hans Majestæts åbne kelder og gæsteherberg der sammesteds. Efter 1674 anfægtedes præstens ret af ejerne af Borgholmkloster, men stadfestedes ved kommissons kendelse af 1688. 1753 fik Laurids de Thurah til Borgholm Kloster skode på fiskeriet i soen, dog at præsten beholdt fiskeri til husets fornodenhed. 1846 erhvervede præsten i I. eneret til fiskeri i soen mod årl. afgift. 1858 påbegyndtes udtorringen af soen, der endelig 1950—52 helt torrlagdes med afslab til Assenbæk-Ry Å. Ml. lodsejerne var 1905—11 proces om ejendomsretten til de indvundne arealer.

CRH

Litt.: C. Klitgaard, Ingstrup Sos Hist., AarbVends, XIX, 1951—52, 272—89. Sa. Hvetbo Herred, I, 1906, 15—29.

Ingstrup Mølle nævnes 1652 og tilhørte præsteembedet; den nedreves 1862 ved privilegiets bortsalg og en ny ml. opførtes i nærheden (jf. C. Klitgaard, Hvetbo Herred, II, 1907, 17).

CRH

Ingstrup so.s sydvestl. del dannede indtil 1571 et annex, *Kettrup* so, m. byerne *Hvorup*, *Kettrup* og *Ejersted* (1335 nævnes præsten Palne Niklesson (Nielsen) af Kettrorp). Sognet havde 1553 10 gde og 6 bol, allr. da delvis odelagt af sand. 1568 13 gde, 3 bol og 4 huse. Ved kongebrev af 1571 nedlagdes so., da dets beboere p.gr. af sandflugten ikke formåede at give sådan tiende og præsterente som forhen, og henlagdes under Ingstrup so. Det hed sig sen., at sognepræsten hr. Jorgen Jensen Wejle († 1598), da embedet (m. 4 kirker) ikke kunne betjenes uden kapellan, skulle have fremstillet sandets odelæggelser værre, end den var:

Hr. Jorgen lagde Kettrup kirke ode,
fordi han ville kapellan ej fode.

Mindesten (»Her gav Slægterne Mode, til Sandet lagde mig ode«) rejst 1939 af Hist. Samf. F. Hjørring Amt på kirkens formentlige plads.

CRH

Litt.: C. Klitgaard i AarbVends, XIX, 1951—52, 117—19. Sa. Hvetbo Herred, I, 1906, 51 ff., II, 1907, 73.

I *Gronhøj* lå ved nedkorslen til stranden et hus (»Pakhuset«), hvorfra ejeren af Kettrupsgård i beg. af 1800-t. drev skudehandel. Endnu i 1800-erne drev en kobmand i Brodslev skudehandel på Norge fra stranden ved G. (jf. C. Klitgaard, Hvetbo Herred, II, 1907, 42).

CRH

Trudslev (Gammel T.), nævnt endnu 1754—55, lå nv.f. det nuv. T. /u'vist om i det oprindelige Kettrup so., men odelagdes af sand og opstemmet vand (jf. C. Klitgaard, Hvetbo Herred, II, 1907, 23).

CRH

Ved *Hvorup* klit lå tidl. en landsby *Hvorup* (*1470 Horop), der 1690 odelagdes af sandflugt.

JKS

Skové: I den vestl. del på tidl. flyvesand flere mindre plantager, således *Kettrupsgård plantage*, 34 ha. ani. 1900.

PK

Fredede oldtidsminder: 3 høje, deriblandt *Ekkohøj* og den anselige *Bålshøj*, begge på præstegårdssjorden. — Slofset el. odelagt: 26 høje, hvoriblandt den store *Tinghøj*, der blev slofset 1860, og hvori fandtes en bronzedolk og en guldring.

Ved Ingstrup er fundet et depot af 12 flintsegle. En boplads fra ældre romersk jernalder er påvist ved Ingstrup, og grave fra sa. tid kendes fra Ingstrup, Kettrup og Havgård. TM

Opr. havde Ingstrup annekserne V. Hjermeslev, Alstrup og Kettrup. Sidstn. indlemmedes 1571 i Ingstrup, Alstrup lagdes 1909 til Saltum. (AarbVends. 1931, 20f.). PE

Litt.: C. Klitgaard, Ingstrup Søs Historie, AarbVends. 1952, 272-80. Viggo Hansen, Geografisk Tidsskr. 1959, 66-81.

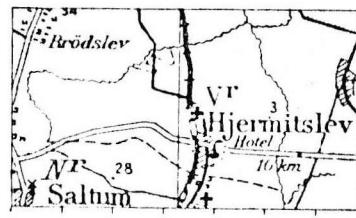
V. Hjermeslev sogn (Ingstrup-V. H.-Alstrup kom.) omgives af Borglum hrd. (Vrensted og Tise so.), Alstrup, Saltum og Ingstrup so. Ved ø.grænsen løber Tiendebæk. Den vestl. del af so., omkr. Stride, er et bolget mørnelandskab (en del af Saltum bakker), men ellers er terrænet ret fladt, dels hævet yoldiaflade (v.f. V. H.) og dels hævet stenalderhavbund (o.f. byen). De skovlose jorder er overvejende frugtbare, især mod ø. Gennem so. går jernbanen Hjørring-Lokken-Åbybro (Hjermeslev stat.) og landevejen fra Nr. Saltum til Bronderslev. VII

Areal i alt 1955: 945 ha. Befolning 1/10 1955: 692 indb. fordelt på 206 husstande. (1801: 289, 1850: 358, 1901: 575, 1930: 709). RS

I so. ligger V. Hjermeslev (*1299 Hialmesloft, 1579 Vester Hiermeslo; u. 1796) — bymæssig bebyggelse m. 1955: 399 indb. fordelt på 135 husstande (1930: 323 indb.) — m. kirke, centralskole (opf. 1957, arkt. Johs. Jepsen, Bronderslev; maleri af Axel P. Jensen 1960) m. so.bibl. (opret. 1945, 1700 bd.), baptistmenighedens forsamlingshus, De gamles Hjem (opf. 1952, arkt. Johs. Jepsen, 18 pl.), borgerforeningens lystanlæg med boldbaner, biograf, afholdshotel, V. H. Bank (filial af Bronderslev Bank), filial af Landbosparekassen, andelsmejeriet Fælles-håb (opret. 1890, udv. 1930 og fornyet 1956), jernbanestat., posteksp. og telf-central. — Saml. af gde og hse: Stride (*1402 Stryde, 1662 Strid); Norgårde (1638 Norgardt); Skovbogde; Sigengsde (1638 Siigen); Hjermeslev Kær. — Gårde: Myrtue (1688 Myrtved); Lemmergd. (1638 Longbiersgårdt); Holmgd. (1638 Holmgardt); Hjertholm. VII

V. H. so., der sa. m. Ingstrup og Alstrup so. udgor én sognekomm. og sa. m. Ingstrup so. ét pastorat, har sa. tingsted og hører under de sa. kr. som Ingstrup. So. udgor 5. udskriveningskr., 525. lægd og har sessionssted i Pandrup. RS

Kirken består af skib, kor m. lige afslutning mod ø. v. tårn og våbenhus mod n. Det romanske skib og kor er opf. af granitkvadre på en sokkel m. hulstav; store dele af murene er sen. omsatte. N.doren er bevaret. De opr. n.vinduer er tilmuret, nylige spidsbuede vinduer i s-muren. I slutn. af middelalderen forhøjedes skib og kor m. munkestens, samtidig indbyggedes i skibet to ribbehvælv. Sikkert ved sa. lejlighed blev korbuuen gjort spidsbuet. Tårnet m. de blændingsprydede gavle mod ø. og v. er ligelædes sengotisk. Materialet er munkestens samt forneden granitkvadre. I det overhvelvede tårnrum, der har spidsbue mod skibet, er orglet anbragt. Det senmiddelald. våbenhus er opf. af gule munkestens. Adgangen til tårnets ovre stokv. er fra våbenhusloftet. Tårn, skib og kor er blytakte, våbenhuset er tegltakket. Skibets og korets granitmure står upudsede, derimod er de gotiske forhøjelser på skib og kor hvidkalkede. Våbenhus og tårn er hvidkalkede, tårnets ø.blændinger er dog rødkalkede. På kgd. et ligkapel. — Alterbord af granit m. alterbordspanel af fyrt i renissance. Altertavle i barok fra beg. af 1700-t. m. store vinger m. udskårne akantusblade. I midtfeltet er nu indsatt en kopier efter Carl Bloch, sign. A. Chr. Andersen, Thisted. Opr. var her en indskr. m. nadverordene. Et tidl. alterbillede hænger nu på n.væggen, sign. N. Hammer 1857. Romansk font m. pyramide-stubfod (Mackeprang. D. 150). Nyt dåbsfad, det gl. tinsfad m. årstallet 1686 er nu i Vends. hist.

D. Mæg. 4. R. II S. 48 — Huetbohæreth, Jetsmark paa Huet), hørte i Middelalderen til Vendsyssel, senere til Børglum Len; fra 1660 hørte største Delen til Børglum Amt, en mindre Del til Aastrup og Sejlstrup Amter; se i øvrigt S. 6.

Der er i Herredet talt omtr. 120 jordfaste Oldtidsmonumenter (deraf et Par Stengrave, Resten Gravhøje); henved 60 ere nu dog slojfede, og af Resten ere kun omtr. 20 velbevarede; to ere fredlyste. I størst Antal forekomme de i Sognene Hune (43), Saltum (36) og Ingstrup (22).

Litt.: Indberetn. til Nationalmus. om antikv. Undersøgelser, af S. Müller og E. Schiede, 1882.

Ingstrup Sogn omgives af Annekset Hjermeslev, Saltum Sogn (hvori det har flere Enklaver), Skagerak og Børglum Hrd. (Vrensted S.). Kirken, midt i Sognet, ligger omtr. 3 Mil S. V. for Hjørring. De noget højtliggende, temmelig jævne Jorder (ved Kysten Ørnbjærg, se S. 153) ere ret gode, sandmuldede; den med Hede og Flyvesand tidligere dækkede vestl. Del er nu næsten helt opdyrket. Nordøstgrænsen dænnes af *Assenbæk* (med den ydterrede Ingstrup Sø) og *Nybæk*. Gennem Sognet går Landevejen fra Løkken til Saltum.

Fladeindholdet 1890: 5410 Td. Ld., hvoraf 1647 besaaede (deraf med Hvede 10, Rug 442, Byg 374, Havre 695, Spergel 5, Blandsæd til Modenhed 50, Grøntf. 5, Kartofler 34, andte Kodfr. 32), Afgræsn. 1046, Høslæt, Brak, Eng m. m. 991, Haver 16, Moser 35, Kær og Fælleder 617, Heder 190, Flyvesand m. m. 750, Veje og Byggegr. 113, Vandareal m. m. 3 Td. Kreaturhold 1898: 374 Heste, 1407 Stk. Hornkvæg (deraf 828 Koer), 1417 Faar, 661 Svin og 7 Geder. Ager og Engs Hartk. og halv. Skovskylldshartk. 1895: 191 Td.; 46 Selvejergaarde med 156, 99 Huse med 35 Td. Hrtk. og 45 jordlæse Huse, $\frac{1}{3}$ i Fæste og Læje. Befolningens, $\frac{1}{2}$ 1890: 1022 (1801: 517, 1840: 733, 1860: 917, 1880: 1051), boede i 198 Gaarde og Huse; Ethverv: 29 levede af immat. Virksomhed, 682 af Jordbr., 31 af Fiskeri, 119 af Industri, 18 af Handel, 2 af Skibs fart, 52 af forsk. Daglejervirks., 37 af deres Midler, og 52 vare under Fattigv.

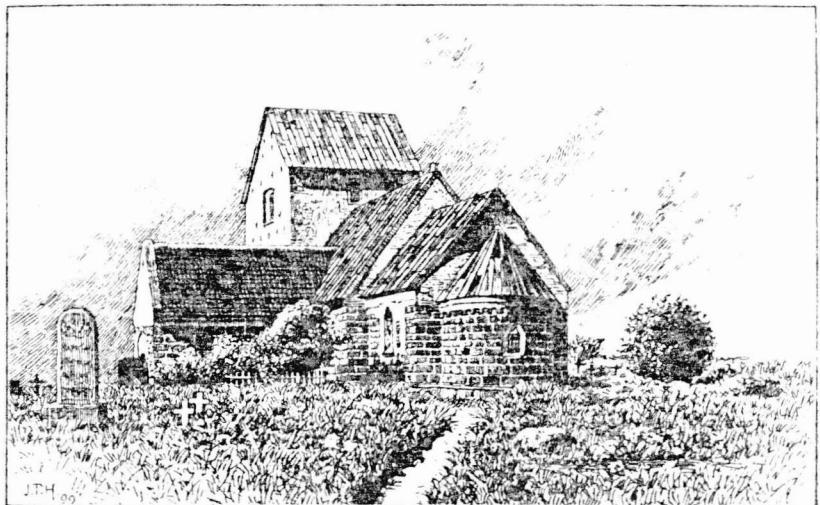
I Sognet Byerne: *Ingstrup* (1335: Ingilstorp, 1408: Ingestorp) med Kirke, Præstegaard, østre Skole, Mølle og Andelsmejeri; *Trudslev*, ved Landevejen, med Forsamlingshus (opf. 1894) og Mølle; *Brødslev* med Missionshus (opf. 1890) og Mølle; *Sønder-Kjetstrup*; noget af *Ejersted* — 1340: Egerstad — (Resten i Saltum S.). Saml. af Gaarde og Huse: *Hvorupklit*, Huse, *Borupgåde*, *Skulsmark*, Huse, *Vestermark* med vestre Skole, *Grønhej*, Huse, *Kringelstederne*, Gde. Gaarde: *Kjetrupgaard* (omtr. 11 Td. Hrtk.) med Badehotel, *Rolighed*, *Klitladen*, *Hægd*, m. m.

Ingstrup S., een Sognekommune med Annekserne Hjermeslev og Alstrup, hører under Hvetbo Hrd.'s Jurisdiktion (Pandrup), Hjørring Amtstue- (Hjørring) og Hvetbo Lægedistr., 7. Landstings- og Amtets 5. Folketingskr. samt 5. Udskrivningskr. 524. Lægd. Kirken tilhører to Privatmænd.

Kirken, forдум kaldet St. Marie Kirke, bestaaende af Skib, Kor med Apsis, Taarn mod V. og Vaabenhus mod S. Den ældste Del, Skib og Kor, er fra romansk Tid, af veltihugne Granitkvadre paa en profileret Sokkel. Største Delen af Skibets Mure er senere omsat. Begge Døre ere bevarede (den nordlige tilmuret). To af de oprindelige vinduer findes i Koret (tilmurede). Kor og Apsis have Granitgesimser, den sidste tillige en Rundbuefrise. I en Sten i Skibets Mur findes indhugget et Kors. Skib og Kor have senere indbyggede Stjernehælvænger. Taarnet er opført senere af store, gule og røde Mursten, med Kvadre fra den nedbrudte Vestgavl (blant Kvadrene findes ogsaa Bordpladen til et Alter med Relikviegemme); det overhvælvede Taarnrum har Spidsbue ind til Skibet. Vaabenhuset, med fladt Loft, er opført

væsentlig af huggen Kamp og har et romansk Vindue (Materialet skriver sig fra den nedbrudte Kjettrup Kirke). I Korhvælvingen er der fremdraget nogle Kalkmale-rier. Altertavle i Renæssancestil; i Midtfeltet et Maleri (Christus paa Korset); foroven staar: Hr. Jørgen Jensen, Karen Lauridsdatter, 1585, Jens Nielsen, Mads Jensen. forneden: Oberstlieutn. Hans Rudolph Grabow, 1741, Fru Elisabeth Rantzau. Alterstagerne ere skænkede 1666 af Jacob Ottesen og Ingeborg Lauridsdatter. Romansk Granitdøbefont. Prædikestol med samme Navne og Aarstal som den ældste Indskrift paa Altertavlen. Paa Korets Væg et stort, udskaaret Krucifiks fra gotisk Tid. Stolestader med Renaissanceornamenter. I Korgulvet Ligsten over Provst Jørgen Jensen Weile, † 1598, og Hustru. I Skibets Gulv en romansk Ligsten over dennes Moder, Maren Clausdatter, † 1587. I Skibet en Mindetavle over Præsten Peder Poulsen, † 1780, og Hustru. En udskaaren dobbelt Dør, vistnok fra Slutn. af 16. Aarh., sidder i en Trævæg, der adskiller Taarnrummet fra Skibet (se Tegn. af æld. nord. Arkit. 2. Saml. I R. Pl. VI).

Kjettrupgaard blev 1643 af Fru Helvig Brahe solgt til Henrik Rantzau, tilhørte siden Justits-, Kancelli- og Admiralitetsraad Jens Lassen, der 1703 solgte sin Halvgaard i K. til Fr. Kjær, som straks overdrog den til Jordan Henriksen paa Fuglsig.

Ingstrup Kirke.

der efter 1711 solgte den til Jfr. Anne Lange til Fuglsig, som dog 1712 skodede den til Jordan Henriksens Enke Ide Frederiksdaatter Wilsbech; hun solgte 1740 K. med Tiende og Gods (3 og 28 Td. Hrtk.) og 14 Huse for 1956 Rd. til Majorinde Ane Cathrine Stadtlander, f. Godsen, der 1752 solgte den for 4400 Rd. til Joh. Fr. Mathiasen, † 1791. 1778 havde K. kun $\frac{3}{4}$ Td. Hrtk., men det tilliggende Gods 41. Paa Auktion efter Mathiasen blev K. 1791 købt for 13,130 Rd. af Mathias Yde, g. m. Sophie Kathr. Mathiasen, † 1801.

Niels Torlofsen Basse 1525 var gift med Fru Edei Kalf „paa Havgaard i Thy“. I *Ingstrup* skal der have været et Herresæde, som senere henlagdes til Præstegaarden under Navnet *Barfred*, mod at Kongen der kunde faa Ophold for kortere Tid. Danske Atlas (V Bd. S. 303 fig.) siger, at der paa Præstegaarden, der før hed „Brederis“, skal have været et stort, rødt Hus med Grave om, hvor Kongerne under tiden tog Ophold, naar de vare i Vendsyssel, hvorfor ogsaa *Ingstrup Sø* var blevet lagt til Præstegaarden, og der anføres et Brev, udstedt 1581 af Bjørn Andersen, Hovedsmand paa Aalborghus, hvori det bl. a. hedder: „Sognepræsten Hr. Jørgen Jensen haver med et lovligt tolv Mands Vidne bevist, at udi 60 Aar og herover haver Fiskeriet i l. Sø været Ejendel til l. Præstegd, til H. kgl. May.aabne Kælder og Gæsteherberg her smstds.“. Senere kom Fiskeriet atter til Kronen

og endnu i 1. Halvdel af 19. Aarh. udlejedes det; 1857 udtrørredes Søen. Af noget Voldsted ved Ingstrup eller Præstegaarden findes der nu intet Spor (i den nordl. Del af Sognet inde i Klitterne er der truffet Fundamenter af gamle Bygninger). Fra „Ganhoj“, mellem Kirken og Præstegaarden, er der et stærkt Ekko.

Ingstrup har tidligere haft et tredje Anneks, *Kjettrup*, i den sydvestl. Del af Sognet ved Kysten; men det blev ved Res. af $\frac{4}{10}$ 1571 nedlagt og Kirken nedbrudt, fordi det næsten helt var edelagt af Sandflugt (at Præsten for ikke at faa det store Pastorat delt, har fremstillet Ødeleggelsen værre, end den var, tyder fig. Ord. paa: „Hr. Jørgen lagde Kjettrup Kirke øde, fordi han vilde Kapellan ikke føde“). Paa Stedet, hvor Kirken har staet, ved den nordligste af Gaardene i S.-Kjettrup, findes nu kun en uregelmæssig Højning. Granitstenene, hvorfra den har været bygget, ere, foruden til Vaabenhuset ved Ingstrup Kirke, benyttede til Huse i Sognet.

Hjermeslev Sogn, Anneks til Ingstrup, omgives af dette og dets andet Anneks Alstrup, Saltum Sogn og Børglum Hrd. (Tise S.). Kirken, midt i Sognet, ligger 3 Mil S. V. for Hjørring. De mod Ø. lavliggende og jævne, i den vestl. Del mere højtliggende og bakkede Jorder (Deler af Saltum Bakke-parti) ere især mod Ø. gode, muldede og sandmuldede. Østgrænsen dannes af Assenbæk. Gennem Sognet gaar Landevejen fra Brønderslev over Saltum til Løkken.

Fladeindholdet 1896: 1683 Td. Ld., hvorfra 782 besaaede (deraf med Hvede 8, Rug 167, Byg 193, Havre 308, Elandsæd til Modenhed 58, Græntf. 16, Kartofler 14, andre Rodfr. 16), Afgræsn. 339, Høslæt, Brak, Eng m. m. 390, Have 8, Skov 3. Moser 9, Kær og Fælleder 100, Veje og Byggegr. 48 Td. Kreaturhold 1898: 219 Heste, 785 Stkr. Hornkv. (deraf 493 Kær), 618 Faar, 459 Svin og 2 Geder. Ager og Engs Hartk. og halv. Skovskylshrtk. 1895: 114 Td.; 32 Selvejergaarde med 94, 1 Fæstegd. med 3, 43 Huse med 17 Td. Hrtk. og 22 jordlese Huse, over $\frac{1}{8}$ i Fæste og Leje. Befolknningen, $\frac{1}{4}$ 1890: 534 (1801: 289, 1840: 367, 1860: 424, 1880: 550), boede i 94 Gaarde og Huse; Erhverv: 17 levede af immat. Virksomh., 355 af Jordbrug, 5 af Gartneri, 76 af Industri, 19 af Handel, 2 af Skibsf., 17 af forsk. Daglejervirks., 20 af deres Midler, og 23 vare under Fattigv.

I Sognet Byen *Vester-Hjermeslev*, ved Landevejen, med Kirke, Skole (fælles for Hjermeslev og Alstrup S.), Forsamlingshus (opf. 1894), Købmandsforretn., Andelsmejeri (Fælleshaab) og Telefonstation. *Stride*, Gde. og Huse, *Myrtue*, Gde. *Lemmergaard* (omtr. 8 Td. Hrtk.).

Hjermeslev S., een Sognekommune med Hovedsognet, hører under de samme Distrikter, Lands- og Folketingskr. som dette samt under 5. Udskrivningskr. 525. Lægd. Kirken tilhører Ejeren af Lemmergd.

Kirken bestaaer af Skib og Kor, Taarn mod V. og Vaabenhus mod N. Skib og Kor ere fra romansk Tid af Granitkvadre paa en Sokkel med Hulstav. Store Partier af Murene ere omsatte. Den nordre Dør og et Par vinduer ere bevarede (nu tilmurede). I den senere Middelalder forhøjedes Skib og Kor med Mursten, da Hvælvingerne indbyggedes. Taarnet, af store, gule og røde Mursten samt Granitkvadre fra Vestgavlen og med blindingsprydede Gavle, og Vaabenhuset, af gule Mursten, ere ogsaa fra Middelalderens Slutn. Det overhvælvede Taarnrum har Spidsbue ind til Skibet. Altertavle fra Slutn. af 18. Aarh. med et nyere Maleri. Romansk Granit-dobefont. Prædikestol fra 16. Aarh's Slutn. med Præsten Jørgen Jensens og Hustrus Navne. Prædestol fra Renæssancetiden. I Skibet et stort Krucifiks og sent-romanske eller tidlig-gotiske Træfigurer af Maria og Johannes. Klokke fra 1513.

Alstrup Sogn, det mindste i Herredet, Anneks til Ingstrup, omgives af Hjermeslev og Saltum Sogne samt Borglum Hrd. (Tise S.). Kirken, mod N. V., ligger omtr. $3\frac{1}{4}$ Mil S. V. for Hjørring og $3\frac{1}{2}$ Mil N. V. for Aalborg. De jævne Jorder ere overvejende muldede med rødt Sand til Underlag. Østgrænsen dannes af Rv. Aa.

Fladeindholdet 1896: 806 Td. Ld., hvoraf 370 besaaede (deraf med Rug 98, Byg 99, Havre 146, Blandsæd til Modenh. 7, Grøntf. 8, Kartofler 10), Afgræsn. 186, Heslæt, Brak, Eng m. m. 195, Haver 3, Kær og Fælleder 26, Veje og Byggegr. 26 Td. Kreaturhold 1898: 80 Heste, 377 Stkr. Hornkv. (deraf 241 Keer), 394 Faar og 176 Svin. Ager og Engs Hartk. og halv. Skovskylshrtk. 1895: 51 Td.; 18 Selvejergaarde med 34, 40 Huse med 16 Td. Hrtk. og 11 jordløse Huse. Befolkningen, $\frac{1}{2}$ 1890: 359 (1801: 161, 1840: 231, 1860: 324, 1880: 351), boede i 71 Gaarde og Huse; Erhverv: 5 levede af immat. Virksomh., 268 af Jordbr., 56 af Industri, 6 af Handel, 4 af forsk. Daglejervirks., 17 af deres Midler, og 3 vare under Fattigv.

I Sognet Byen *Alstrup* med Kirke. *Alstrup Nymark*, Huse, *Langbæk*, Gd. og Huse, med Mølle (en Del i Saltum S.).

Alstrup S., een Sognekommune med Hovedsognet og det andet Anneks Hjermeslev, hører under de samme Distrikter, Lands- og Folketingsskr. som disse samt under 5. Udskrivningskr. 526. Lægd. Kirken tilhører en Privatmand.

Kirken bestaar af Skib og Kor, Taarn mod V. og Vaabenhush mod S. Oprindelig var det en ualmindelig lille og uanselig Kirke, bestaaende af Skib og Kor, opf. i romansk Tid af Granitkvadre. Koret er senere nedbrudt og genopført; Murene ere delvis omsatte i Skibet. Begge Døre ere bevarede (Norddøren tilmuret), ligeledes et oprindeligt Vindue. Ved Middelalderens Slutn. blev Skibet forlænget mod V., Murene forhøjede, Hvælvinger i Skibet indbyggede, samt Taarn (med stor Spidsbue i Vestmuren) og Vaabenhushus (paa dets Gavl staar 1797) opførte, alt af store, gule Mursten i Munkeforbandt og med Granitkvadre fra Skibets Vestgavl. Koret og Vaabenhushuset have fladt Bræddeloft. Godt, nyt Alterbillede (Christus i Emmaus). Romansk velbevaret Kalk og Disk. Romansk Granitdøbefont. Tarvelig Prædikestol fra 18. Aarh. I Skibet to romanske Krucifikser. I Korgulvet Ligsten over Peder Iversen. Forpagter paa Hammelmose, † 1729. Klokken, uden Indskrift, er vistnok fra Beg. af 16. Aarh. (Andr. Ingstrup af Kbh. indkaldtes 1789 for Sjæll. Landsting til at lide Dom, fordi han havde ladet Kirken forfalde).

En nu forsvunden adeelig Sædegaard *Abildgaard* ejedes 1516 af Mads Bagge, med hvis Datter Anne den kom til Knud Bildt, deres Søn Daniel B., hans Søn Knud B., hvis Søn Daniel B. 1626 solgte den til Anders Fris. Den maa dog være kommen tilbage til Bildterne, thi 1662 var den en sterre Bondegaard, tilhørende Daniel Bildt i Norge, rettere hans Enke Dorete Bielke, hvis Arvinger solgte den til Friherre Rutger von Ascheberg, der 1680 skødede den til Herredstøged Knud Christensen i Donstrup. 1760 ejedes den (12 Td. Hrtk.) af Andr. Ingstrup, Forpagter paa Dronninggd.

Saltum Sogn omgives af Annekset Hune, Jetsmark Sogn, Aalborg Amt (Kjær Hrd.), Børglum Hrd. (Tise S.), hvorfra det adskilles ved Ry Aa, Alstrup, Hjermeslev og Ingstrup Sogne samt Skagerak. Kirken, mod N., ligger omtr. $3\frac{1}{2}$ S. V. for Hjørring og $3\frac{3}{4}$ Mil N. V. for Aalborg. De mod Ø. og N. noget højtliggende og bakkede (Saltum Bakkeparti, se S. 153), i øvrigt jævne Jorder ere ret gode — mod S. lerede, mod N. muldede og sandmuldede — undtagen mod V., hvor der findes større Strækninger med Hede og Flyvesand. I den nordl. Del gaa Landevejene fra Saltum til Lokken, Brønderslev og Aaby.

Fladeindholdet 1896: 6822 Td. Ld., hvoraf 2386 besaaede (deraf med Hyde 28, Rug 641, Byg 539, Havre 846, Spergel 10, Fræavl 9, Blandsæd til Modenh. 140, Grøntf. 58, Kartofler 86, andre Rodfr. 28), Afgræsn. 1239, Heslæt, Brak, Eng m. m. 1415, Haver 28, Skov 10, ubevokset 20, Moser 76, Kær og Fælleder 517, Heder 589, Flyvesand 371, Stenmarker 17, Veje og Byggegr. 146, Vandareal m. m. 8 Td. Kreaturhold 1898: 598 Heste, 2103 Stkr. Hornkv. (deraf 1265 Keer), 2428 Faar, 1082 Svin og 9 Geder. Ager og Engs Hartk. og halv. Skovskylshrtk. 1895: 294 Td.; 83 Selvejergaarde med 236, 219 Huse med 58 Td. Hrtk. og 18 jordløse Huse. Befolkningen, $\frac{1}{2}$ 1890: 1778 (1801: 839, 1840: 1198, 1860: 1572, 1880: 1657); boede i 229 Gaarde og Huse; Erhverv: 65 levede af immat. Virksomh.,

bejændt, den anden mindre og sydligere liggende Ø i Kattegatet, Anholst, var besat af Fjenden.
(Afr. L. H. Bing „Physisk og øconomisk Bestrivesse over Den Læssø“, Kjøbenhavn 1802).

Hvetbo Herred*)

omgives af Børglum Herred, Kjær Herred i Aalborg Amt, fra hvilket det skilles ved Ryde-Aa, Liimfjorden, Øster-Han Herred og Slagerak. Fladeindholdet er $4\frac{1}{2}$ □ M. Den Gjøl i Liimfjorden hører til Herredet. Denne Ø er i Midien og mod Vest bakket. Disse Boller høre til de saa Forhøninger, der findes i Herredet, hvis første Udstrekning er flad. Af Skove findes der kun en enkelt. Hkl. 1887 Tdr. A. og E. Ved Folketællingen i 1870 havde Herredet en Folkmængde af 7190. I geistlig Henseende dannede Hvetbo og Børglum Herreder med Sognene Hellum og Hallund i Dronninglund Herred eet Provsti.

Ingstrup Sogn, omgivet af Annexet Hjermeslev, Saltum S., Børglum Herred og Slagerak. Kirken, emtrent midt i Sognet, 3 M. s. v. for Hjørring og 1 M. s. s. v. for Ladepladsen Vællen. Arealet, 5383 Tdr. Land, er i det Høje høstliggende, med adskillige mindre Søer og temmelig betydelig Sandslugt langs Strandens. Jordbeskaffenheten er før paa fine Steder, jugtig paa andre, men i ingen af disse Extremer ugunstig for Agerdyrkningen. I den østlige Deel af Sognet samt høst og her i den øvrige Deel findes endog sørdeles frugtbar Jordblanding, som lønner Dyrkningen med fordeelagtig Afsgrøde, selv de fladere Klitjorder inddivides til Agerjord med mere Held Aar for Aar. Langs Strandens findes Flyvesand. Hkl. 191^{1/4} Tdr. A. og E.

I Sognet: Ingstrup Kirke, Præstegaard og Skole, i Nærheden af Byen af samme Navn; Byerne Ingstrup med 2 Veirmøller, Søulsmark, Trudslev, Brodslev, Sønder-Kjetstrup, noget af Eiersted, hvoraf Resten hører til Saltum Sogn; Borupgaard, Vestermark med Skole, Kringelstederne, Klittabden med Skole, Grønhøj; Aalsgaarden Kjetstrupgaard; Gaardene Rølighed og Havgaard; en Veirmølle. Talt i Sognet 45 Gaarde* og c. 125 Huse, hvoraf 13 G. og c. 70 P. udenfor Byerne.

*) Hvetbo Herred har ikke, som sædvanlig, Navn efter en By. Det benævnes i Jordbogen 1231 og endnu 1325, 1484 og 1525 kun „Huet“; hvilket tyder paa, at det oprindelig har været et fæstligt Landstab, formodentlig en Ø, eller i det mindste en stor Deel deraf en Ø; 1525 nævnes saaledes (en Opregning af Kirkerne (D. Mag. 4. R. II. 48): Huetbo hæreib, Zeismark paa Huet 20 Ml., Saltum 20 Ml. o.l.

Indbyggere: 1028. Jordbrug er Hovederhvervet. Af de ved Høvet eller Klitterne og i Grønholi boende fiskere drives noget fiskeri, der til forskellige Tider giver ikke ubetydelig Indtægt.

Sognet hører under Hvetbo Herreds Jurisdiction (Bloshus), Hjørring Amtstuedistrict og Hvetbo Herreds Lægedistrict (Nørre-Saltum); 5te Bgkds. 5te Udfriktiongskreds 524de Lægd. I Forening med begge Annexerne een Commune. Kirken tilhører Annexsognet Hjermeslevs Beboere. Foruden Sognepræsten er der ved Pastoratet ansat en Capellan pro loco. Sognet har et mindre Legat paa 80 Rd. grov Courant, hvoraaf Renten udbetales med 4 Rd., Halvdelen til Ingstrup Skolelærer og Halvdelen til Fattige i Sognet.

Ingstrup Kirke (i den latholste Tid St. Marie eller Vor Frue Kirke), bestaaer af Langhuns, Chor og Chorrunding af hugne Steen med Hvalvinger, et lavt, bredt Taarn af Muursteen. Chor og Chorrunding have Muurtrænde af Kampestein, sidst nævnte navnlig hvidne og med udhuggede Rundbuer. Paa Chores Hvelving nogle Kalkmalerier. Lingsteen over Provst og Prost Jørgen Jensen, † 1598, med Hustru. Foruden Ingstrup med de to Annexer har tidligere hørt endnu et fjerde Sogn til Præstestedet, nemlig Kjettrup ved Besterhavet, men dette blev efter Kong Frederik II's Resolution af 4de October 1571 nedlagt og Kirken afbrudt, fordi det næsten gauise var ødelagt af Sandflugt; Alsogaarden Kjettrupgaard har devoret Navnet. I Ingstrup stod i gamle Dage have været et Herrefjøde, hvilket senere blev henlagt til Præstegaarden, som det synes under Navn af "Barfred", mod at Kongen, naar han færdedes paa Jagt eller Rejser, der hunde finde Ophold paa fort Tid (see foran S. 63 Bolstrup). Dermed stemmer ogsaa, hvad der i D. Atlas berettes, at der stod paa Præstegaarden have været et stort rødt Huns med Grav om, hvor Kongerne under tiden iog Logemente, naar de var i Buddingsel, hoorfor ogsaa Ingstrup-Sø er blevet lagt til Præstegaarden, hvilket bevises af et gammelt Brev, udskriften 1581 af Bjørn Andersen, Hovedemand paa Alsborghus, hvori det iblandt Andet hedder: "Sognepræsten Hr. Jørgen Jensen gaver med et lovligt tolk Mands Vidne bevisiif, at ædi 60 Aar og derover har fiskeriet i Ingstrup-Sø været Eiendeel til Ingstrup Præstegaard, til Hs. Majestæts aabne Klaader og Gjæsteherberg sammiesieds." Senere kom Fiskeriet atten til Kronen og blev udlejet endnu for 40 Aar siden. Imellem Kirken og Præstegaarden er en Høi, hvorfra et Sydstavelsesord gjentages mod Kirken og Klosten; Høien kaldes Ganhei.

Ingstrup-Sø er i 1857 udskret. Ved Ingstrup findes en Borgplads.
Ingstrup kaldes 1335 Ingilstorp.

Hjermeslev Sogn, Annex til Ingstrup, omgivet af dette og dets andet Annexsogn Ulstrup, Saltum Sogn og Vørglum Herred. Kirken, i Sognets Midte, 3 M. s. v. for Hjørring og $1\frac{1}{4}$ M. s. s. o. for Løkken. Arealet, 1670 Tdr. Land, er lavtliggende og fugtigt i den østre Deel, hvortimod Sognets vestre Deel udgjør i Forening med Løgstrup Sogns sydostlige og Saltum Sogns østlige Deel et, i denne øvrige slade Egn, eiendommeligt bakket Terrain, gjennemskaret af mange Dale og Vandløb. Jordbesiddelsen er, navnlig i den østre Deel af Sognet, meget god. Hst. 114 Tdr. A. og E.

I Sognet: Bester-Hjermeslev By med Kirke; Gøne Stribe, Limmergaard og Mhretue; Skolen, som er fælles for dette og det andet Annexsogn Ulstrup, ligger paa Grændsen imellem begge Sognene. Talt i Sognet 35 Gaarde og 46 Huse, hvoraaf 10 G. og 20 H. udenfor Byen.

Indbyggere: 515. Agerdyrkning er Hovederhvervet.

Sognet hører til de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 5te Bgkds. 5te Udfriktiongskreds 525de Lægd. Kirken tilhører Eieren af Limmergaard.

Hjermeslev Kirke, opført af hugne Steen og Murtsteen, har Taarn og Hvalvinger. Crucifix med Maria og Johannes ved Siderne.

Alstrup Sogn, Annex til Ingstrup og Hjermeslev Sogne, omgivet af sidstnævnte og Saltum Sogn samt Borglum Herred. Kirken, paa Sognets Nordside, $3\frac{1}{2}$ M. n. v. for Aalborg og omtrent ligefaa langt s. v. for Hjørring. Arealset, 804 Tdr. Land, er jevnt, Jordbeslæffenheden muldet Overlag med rodt Sand til Underlag; dog ere Kjærene meget sandede. Rye-Aa danner Sognets Østgrænse. Hft. 50 $\frac{3}{4}$ Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Alstrup med Kirke; Skolen, der er fælles for dette og Hjermeslev Sogn, ligger paa Grændsen af begge Sognene. Jalt i Sognet 20 Gaarde og 41 Huse, hvoraf 7 G. og 25 H. udenfor Byen.

Indbyggere: 357, der alle høre til den jordbrugende Klasse.

Sognet hører til de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 5te Udstyrningskreds 526de Lægd. Kirken tilhører en Privatmand i Jetsmark Sogn.

Alstrup Kirke, opført af hugne Steen, har Taarn og Hvalvinger og et nyt Altermaleri, forestillende Jesus og de to Disciple i Emmaus.

Saltum Sogn, omgivet af Annexet Hune, Jetsmark, Ingstrup, Hjermeslev og Alstrup Sogne samt Bilsdøsen og Slageral. Kirken, paa Sognets Nordside, $4\frac{1}{2}$ M. n. v. for Aalborg og $3\frac{1}{2}$ M. s. v. for Hjørring. Arealset, 6674 Tdr. Land, er mod Øst bakket, forsørigt fladt, begrænset i Øst af Rye-Aa. Jordbeslæffenheden er i det Hele god; Bjerne-Ostrup og Sønder-Saltums Jorder ere lerede i Over- og Underlag, Nørre-Saltums muldsandede med Leer-Underlag og Faarups muldede med Sand-Underlag. Hft. 289 $\frac{3}{4}$ Tdr. A. og E.

I Sognet: Saltum Kirke og Præstegaard; Bjerne Nørre-Saltum med Apothel, Districtslægebolig og Skole, Sønder-Saltum med Skole og Beirmølle, Faarup, Eiersted, hvoraf noget hører til Ingstrup Sogn, Over- og Neder-Jonstrup, Saltum-Mark og Saltum-Kjær, Ostrup, Langbæk og Rendbæk; Alsgaarden-Bestrupgaard med 2 Beirmøller, 14 Tdr. Hft. 188 Tdr. L. Åger, 46 Tdr. L. Eng og 48 Tdr. L. Mose; Gaardene Nørregaard, Drstrup, Albælgård og Saltumgaard; Albæls Beirmølle. Jalt i Sognet 92 Gaarde og 164 Huse, hvoraf 6 G. og 60 H. udenfor Bjerne.

Indbyggere: 1622. Ved Siden af Jordbrug drives noget Fisteri af Beboerne.

Sognet hører under Hvetbo Herreds Jurisdiction (Blomhus), Hjørring Amtstuedistrict og Hvetbo Herreds Lægedistrict (Nørre-Saltum); 5te Udstyrningskreds 527de Lægd. I Forening med Annexet een Commune. Kirken tilhører 2 udenfor Sognet Boende.

Saltum Kirke er meget stor, opført af hugne Kampsteen, men er undergaaet betydelige Ombygninger. Dette gjælder navnlig Choret, som er udvidet, hvorved det har fået samme Brede som Langhujet, medens den oprindelige Chortunding er nedbrudt. Ved Langhujets vestlige Ende er alt meget tidligt tilbugget en Forhal i samme Stil som den oprindelige Kirkebygning, og af forstørrelses brede Rundbuer af Kampsteen findes endnu mærlige Restier. Ængre Tilbygning ere et stort Taarn med Hvalving. Samtidig med de smukke, højtstående Hvalvinger Indbyggelse ere Ydermurene forstærket. Choretas Hvalvinner er altsaa med Balkmalerier bestykkende af Blomster-